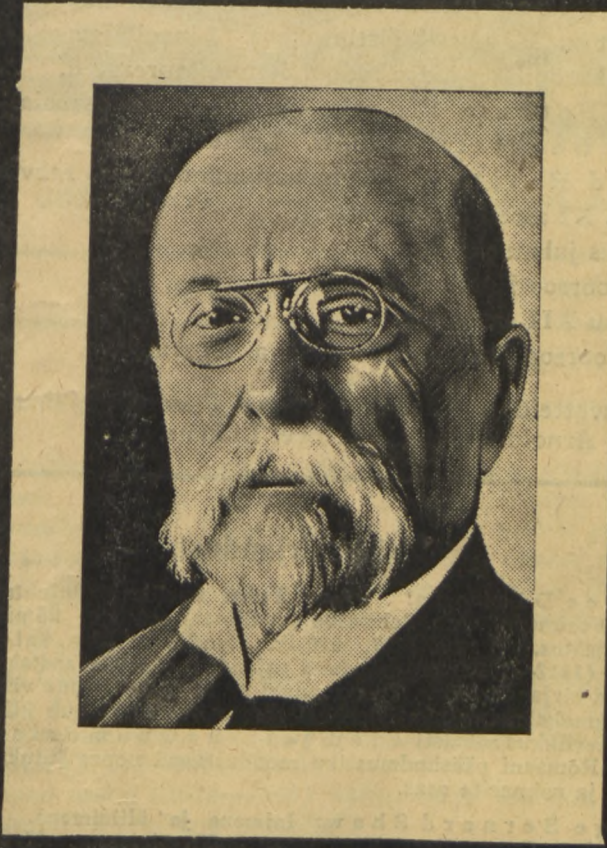

NR 1-1935

EVADIK

T.G. MASARYK

Kaane ja esilehe on illustreerinud Johannes Feldmann.

S I S U :

Väärtkirjandust.

Juhan Tork: Igavene võitlus.

Peeter Treiberg: Jooni Thomas Masaryk'i isiksusest. Artikkel.

Juhan Tork — meie uus juht.

Ants Piip: Masaryk riigitegelasena. Artikkel.

Ervin Uibo: Mõtluk hommik. Luuletis.

Valentin Birk: Võistlusehoos. Linoollõige.

Üleriikliku õpilaste kirjatööde võistluse laureaadid.

Ilmar Potkur: Kas poiss või mees? Proosapala.

Johan Bechter: Üks kiri. Luuletis.

Arnold Rosental: Gymnaasiuminoored ja rahvas. Artikkel.

E. N. K. XI asemikekogu istung.

Liidu uus juhatus.

Eesti Noorsoo Karskusliit 1934.

Kevadiku XII aastakäik.

Eesti Noorsoo Karskusliidu 1935. a. tegevuskava.

Pilte (ülesvõtteid): Thomas Garrigue Masaryk, Juhan Tork, Helmut Bötcher, Arnold Rosental, Mihkel Liikane.

Väärtkirjandust.

Charles Dickens: **Oliver Twisti imelikud elujuhtumused**. Romaan. Tõlkind Hans Freimann. Joh. Schwalbe (= Silvet) eessõna. 25 pilti. Eesti Kirjanduse Seltsi Kirjastus. Tartus, 1927. 510 lk. Hind 3 kr. 50 s., kal.-köites 5 kr.

Dickens (1812—1870) on möödunud sajandi keskmiste aastakümnete tüüpilisim esindaja inglise kirjandusloos. Ta romaanel on suur sotsiaalne väärtus.

Huvitavamaks raamatuks Dickensi teoste hulgas osutub „Oliver Twist“, kus ilmneb ta meisterlikkus niihästi ülemeelikus huumoris kui ka õudses draamas. Romaani pääsündmustiku moodustavad noore jutukangelase elujuhtumused varaste ja roimariite seas.

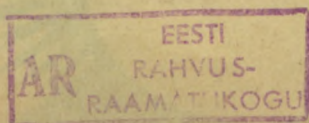
George Bernard Shaw: **Inimene ja üliinimene**. Komöödia ja filosoofia. Tõlkind A. Oras. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. Tartus, 1924. 304 lk. Hind 2 kr. 75 s., kal.-köites 4 kr. 25 s.

Shaw (sünd. 1856) on käremeelne reformaator ja uute aadete levitaja. Kaldub groteski liialdusse ja paradokside pildumisse.

Komöödia alal on ta praeguse Inglismaa silmapaistvam meister. Teravas ja sädelevas kahekõnes pole tal palju võistlejaid.

„Inimene ja üliinimene“ on Shaw väljapaistvaim töö. See on algusest lõpuni paradoksaalsele printsiibele üles ehitet, iseloomudki on paradoksaalsed. Põhiteesiks on naise üleolu mehest seksuaalsel alal.

Ruumipuudusel lükkuvad edasi järgmisse nr.-isse VIII noorsoo karskus-kongressi resolutsioonide avaldamine ning kongressi käigu kirjeldus.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri. ¹⁰¹ ~~2. 165~~ ¹⁹⁵⁵

Nõ 1

XII aastakäik

25. märtsil 1935

387719

Igavene võitlus.

~~Keskraamatukogu~~

Kui ürgaja inimene tabas võõra mehe oma jahimail, siis tekkis võitlus, võitlus saagi pärast. Mees surmas mehe. Võitlusel oli lõpp.

Kui vana maailma süda, Vahemeri, jäi kitsaks kahele peremehele — Roomale ja Kartaagole, siis tekkis vihane võitlus, võitlus võimu pärast, võitlus „maailma“ pärast. Langes ses võitluses Hamilkar Barkas. Truu isale antud vande — võidelda roomlastega kuni surmani, sõdis aastakümneid edasi tema poeg Hannibal, „Itaalia vallutaja“. Ei väsind aga kordamast lõunalauski mitte Cato: Ceterum censeo, Carthaginem delendam esse (ometi arvan, et Kartaago tuleb hävitada). Ja muutiski Kartaago tuhaks Scipio Africanus. Võitlusel oli lõpp. Oli lõpp Puunia sõjadel, mis kestsid (vaheaegadega) 118 aastat (a. 264—146 e. Kr.).

Kolmkümmend aastat (1618—1648) vältas suur ususõda... üle nelja aasta põles sõja leekides veel äsja „maailm“.

On olnud suuri võitlusi, kauakestnud sõdu. On lõppend ometi vihasemadki sõjad.

Niikaua kui maailm püsind, on kestnud aga üks võitlus, igavene võitlus.

Kui inimene tahtis maitseda hää- ja kurjatundmise puust.

Kui ta tappis oma venna Abeli.

Kui ta vaatas hetkeks tagasi Soodomale ja Komorraale.

Kui ta kutsus mängima omale kannelt karjase Taaveti.

Kui saatis kesk lahingumõllu Hittimehe Uriat.

Kui müüs 20 hõbeseekli eest oma venna Joosepi, või 30 hõbetüki eest oma Suure Õpetaja.

Kui oli Inimesepojana kõrbes 40 päeva... kui palvetas Ketsemani aias... kui hüüdis ristipuult: „Isa, anna neile andeks, sest nemad ei tea, mis nad teevad.“

Kui sõnas Paulusena: „Seda hädä, mis ma teha tahan, ei tee ma mitte, ja seda halba, mida ma ei taha, teen ometi“...

Igavene võitlus on inimese võitlus iseenesega. See siseheitlus on suurim ja raskeim heitlus.

Aidata eesti noorsugu selles igaveses võitluses, võitluses kõige madalaga nagu alkohol, nilbus, toorus, laiskus, väiklus, õiglusetus jne., kõikide pahedega, mille nimi leegion, võitluses kõrgete rahvuslik-riiklikkude, usulis-eetiliste ja teiste tähiste suunas, see olgu „Kevadiku“ kui noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakirja igavesi ülesandeid!

JUHAN TORK.

„Kevadikule“ prof. PEETER TREIBERG.

Jooni Thomas Masaryk'i isiksusest.

Nagu rida teisigi juhtivaid tšehhi tegelasi on president Thomas Masaryk pärit õieti vaestest oludest: ta isa oli mõisakutsar, ema mõisaköögitüdruk. Sellega ulatuvad nüüdisaja suurima demokraatia-apostli elujuured sügavasse maakamarasse, millest ta otsekuu muinasjutuline Antaios kokkupuutumisest maaga on ammutand oma demokraatlikult lihtsa käitumistaadi, kaine, praktiliselt orienteerund eluvaate ja optimistliku maailmasuhutumise. Masaryk ei ole, hoolimata saksa keeles saadud haridusest ja oht-raist vaimseist kokkupuuteist kõigi nüüdisaja suurte kultuuridega, kunagi lakand ühes elamast oma rahvaga, ei ole temast hetkekski võõrdund. Ta ise mainib oma memuaarteoses („Weltrevolution“, 1925, lk. 332, edaspidi tsiteeritud: WR), et ta vaeis oludes olevat sündind ja kunagi rikkaks pole saand, et tal visa ja püsiva tööga tulnud enda elus läbi lüüa; ent see karm elukool võimaldand temale omandada sellise inimeste- ja elutundmise ning praktilised kogemused, mis talle edaspidises avalikus tegevuses suureks kasuks tulnud.

See alatine tihe seos rahvaga aitas kindlustada ja edasi arendada Masaryk'i loomupärast rahvuslikku ja de-

mokraatlikku mentaliteeti. Teda ei rahuldand „abstraktne ja kitsalt poliitiline rahvuslus ja isamaa-armastus“, mis sageli on seotud tõelise rahva mittetundmisega: „minu lapseest pääle tundsin ma oma tšehlust konkreetselt, oma kaasmaalaste iseloomudest, vaateist ja elust arusaamises Slovakkias ja siis Määris ning Böömis“ (WR, lk. 336). Kuigi Masaryk'i isa oli slovakk ja ta ema saksa päritoluga, tundis ta ise end juba varakult läbi ja läbi täieliku tšehhina ja pühendas kogu oma energia tšehhi rahvusliku kultuuri arendamisele. Kuigi oma erialalt võrdlemisi abstraktse teaduse — filosoofia esindaja, oskas ta leida tihedaid sidemeid oma rahva eluga, mida ta püüdis kujundada ja juhtida oma tõekspidamiste seisukohalt. Vastandina metafüüsilistes kõrgustes hõljuvale saksa filosoofiale püüdis ta tšehhi pinnale istutada prantsuse positivismi (A. Comte'i) ja inglise empirismi (D. Hume'i) ideid ning meetodeid, et sel teel saavutada kõrgeväärtuslikkude välismõjude ristlemise tulemusena iseseisvat, filosoofiliselt põhjendat ja sünteetilist tšehhi kultuuri. Filosoofia polnud Masaryk'ile mitte metafüüsika ja tunnetusteooria, vaid esijoones eetika, sotsioloogia ja poliit-

tika (WR, lk. 333), mis pidi tšehhi rahvale näitama, kuidas käituda ja mis teha. Saksa uduse ja ebamäärase mõtlemislaadi asendamine prantsuse loogilise selgusega ja anglosaksi praktilise *common sense*'iga pidi Masaryk'i arvates rajama kindlamad alused tšehhi rahvuslikule vaimuelule ja poliitilisele teotsemisele.

Lähtund neist põhivaateist, arendas Masaryk Praha tšehhi ülikooli õppejõuna äärmiselt viljakat, rahvapedaagoogiliselt äratavat tegevust. Kõigepäält alustas ta võitlust eelmistelt generatsioonelt põlvneva, ent juba iganend ja tarbetuks muutund sentimentaalitseva pseudoromantika vastu, mille ülevad, ent pinnatud fiktsioonid olid seni pakkund tuge tšehhi rahvusliku iseteadvuse kasvatamisele. Ta arvates oli tšehhi rahvas juba niivõrra täiseaseks saand, et ta julgesti võis tõe näkku vaadata, loobudes mõningaistki „ülevaist pettekujudest“ „madala tõe“ (kui tarvitada Puškini sõnu) kasuks: kes juba kindlasti omil jalgel seisab, see ei vaja käimiseks enam karke. Üks sellistest *pia fraus*'idest olid nn. Kraluvdvuri ja Zelenáhora käsikirjad, milles leiduvad lüürilised ja eepilised laulud käsitlesid tšehhide võidukaid võitlusi Poola valitseja Boleslav Chrobry'ga jt. ja pidid tunnistama tšehhi rahva kõrgest sõjalisest ja vaimsest tasemest juba ta ajaloolise aja esimesil sajandeil. 1886. a. alustas Masaryk ühes J. Gebauer'i ja teistega oma ajakirjas „Atheneum“ sõjakäigu nende rahvuslikuks pühaduseks peetud, tegelikult aga Václav Hanka poolt sepsitsetud käsikirjade ehtsuse vastu. Sellega ajendas ta raske ja pineva sisekultuurilise võitluse, mis vallandas ägedad kired, ja mille kestel ta tembeldati vastaste poolt jõledaks Juudaks, müüdavaks hingeks, kes äraostetuna rüvetab tšehhi rahvuslikke pühimusi. Siiski jäi Masaryk võitluses tõe ja õiguse eest võitjaks, eriti tänu noorema generatsiooni (üliõpilaste, õpetajate jt.) toetusele, kelle hulgas ta oli leidnud oma mehisele tõearmastusele innustund pooldajaid.

See võit minevikust pärinend eelarvamuste üle aitas tunduvalt puhastada õhku ja rajas teed värskemale ning vabamale arenemissuunale.

Samalaadilist vankumatut tõearmastust ja järjekindlust oma veendumuste eest võitlemisel on Masaryk osutand teistelgi puhkudel. Eriti järsult on ta välja astund antisemitistlikkude kirgede ja eelarvamuste vastu. Kui kord üks juut Hilsner rituaalses tapmises kahtlustatuna mõisteti 20 aastaks sunnitööle, astus Masaryk järsult välja süüdimõistetud kaitseks, põhjustades jällegi suure pahameele enda vastu. 1910 arvustas ta väga teravasti Austria valitsuse tegevust, kes oli lõunaslaavlaste opositsiooni murdmiseks lavastand nende juhtivate tegelaste vastu alusetuile süüdistustele toetuva riigiäraandmisprotsessi.

Püüdes kasvatada oma rahva vaimset selgroogu ja iseteadvust oli Masaryk samal ajal iga ülepungutet natsionalismi ja arvustuslageda šovinismi vastane: „ajalugu tõendab, et kõik riigid on langend šovinismi tagajärjel, olgu see siis rahvuslik, seisuslik, poliitiline või usundiline šovinism“ (WR, lk. 466). Rahvuslikku probleemi olevat võimalik õieti lahendada vaid siis, kui aru saadakse, et „meie seda rahvuslikumaks muutume, mida inimlikumad me oleme“ (ibid.). Austus iga omataolise vastu, millisesse rahvusse või klassi viimane ka ei kuuluks, on Masaryk'i kõlbla maailmavaate kateooriline imperatiiv. Armastus oma rahva vastu on temale väärtuslik ja üllas poliitiliskultuuriline jõud, mis vajab siiski täiendust humaansuse idee näol. Masaryk ei näe mingit vastuolu õieti käsitet natsionaalsuse ja internatsionaalsuse, natsionalismi ja humaniteedi vahel: „mitte rahaarmastus, vaid šovinism on rahvaste ja inimkonna vaenlane; armastus rahva vastu ei nõua mitte-armastust teiste rahvaste vastu“ (WR, lk. 467). Rahvaste õigeks eesmärgiks pole Masaryk'i arvates võimu kultus, väline edu või territoriaalsed vallutused, vaid inimkonna üldarengule kaasaaitamine

oma rahvuskultuuri viljelemise teel.

Sellise ajaloo filosoofilise süsteemiga püüdis Masaryk võita tšehhi rahvast ülla inimsusidee teenimisele. Samal ajal nõudis ta poliitikuna (näit. juba Austria riiginõukogus 1892) tšehhidele võimalust elada täit ja takistamatut ise-elu, nagu seda teevad suurrahvad. Et saavutada omariiklust, selleks tuli Masaryk'i arvates tšehhidel luua vastavad eeldused visa ja lakkamatu kultuuritöö kaudu. Ainult sügav ja omapärane rahvuslik kultuur seoses kujunend rahvustahtega moodustavat omariikluse õige aluse. Seetõttu hülgas Masaryk tema poolt 1900 ellukutsutud Tšehhi rahvapartei programmis igasuguse toetumise vanale, ajaloolisele riigiõigusele, iga apelleerimise koltund ürikuile ja privileegele: tšehhi rahva õigust omariikluseks ei ole tema arvates vaja tuletada omaaegsest Böömi kuningriigi olemasolust ega selle ammugi minevikku varisend eriõigustest, vaid iga kultuurrahva loomulikust õigusest elada oma elu oma jõududega loodud ja korraldet riikluse raames. Siingi asendas Masaryk (paljude hääde patriootide hämmastuseks!) senised traditsioonilised mõtlemiskategooriad moodsamate, kainemate ja elulähedasemate seisukohtadega ja sisendas tšehhidesse

veendumuse, et oleviku eluõigust ei tule otsida mineviku pärgamentidest, vaid oleviku jõutundest ning endi poolt loodud kultuuriväärtustest.

Nii kujunes Masaryk juba ammu enne Tšehhoslovakkia riigi rajamist oma rahva suureks vaimseks vabastajaks ja kasvatajaks. Tšehhidele osutus suureks paremuseks asjaolu, et nende riigi aluste loomisest ja selle rajamisest juhtivalt osa võttis säärase laiade perspektiividega, sügavalt kõlb- las ja tõearmastaja isiksus, nagu seda on Thomas Masaryk. Ükski riik pole iseenesest mingi jumalik, kõiketeadev ja -võiv asutis, vaid väga inimlik institutsioon, inimeste kätetöö, „mitte halvem kui teised inimestööd“ (WR, lk. 502), millele võib anda ühesuguse või teissuguse ilme ja sisu. Tšehhide õnneks seisis nende riigi kujundamis-tegevuses suundamäärava jõuna juhtival kohal see idealistlikult häälestet, ent siiski kogemusrikas ja elulähedane filosoof, kes oskas oma rahvas kasvatada sügavalt-demokraatliku mentaliteedi ja suutis oma riigimeheliku tegevusega maailmale veenvalt näidata, et inimikkuse parim poliitiline kuju on sallivusele, vabadusele ja positiivsele kultuuritööle rajatud demokraatlik riik.

Juhan Tork — meie uus juht.

Noorsoo karskusliikumise staap oli real viimaseil aastail 100%-liselt noorte endi valduses. Üle-kahekümnelisi ikka juhtkonnas oli, ent mitte juba päris meheaastaisse jõudnud. Noorte seas peeti seda olukorda küll loomulikuks ning normaalseks, aga vanemas põlves näis see kõigutavat usaldust noorsoo karskusliikumise sihitaotlusisse. Kahtlusterängad rahepilved tormasid üle meie liikumise ning umbusk aina tihenes noorkarsklaste ürituse vastu. Kuigi selline teenimatu ülekohtune suhtumine meie parimast tahtest kantud püüete puhtusse kõigile noorile valusalt südamesse löikas ning sisemist protestitunnet paisutas, ometigi pidime möönma vajadust: otsida teed vanema generatsiooni juurde. Ükski noorsooliikumise vorm ei võimastu ega kujune elujõuliseks, kui ta muutub omaetoseks ning isoleerub ümbritsevast kultuurmiljööst, kuhu noored ju paratamatult peavad hiljem sisse kasvama.

Age noorsoo karskusliikumise tegelikuski töös, eriti Liidu juhatusel laua taga, andis aegajalt teravalt tunda targemate pääde puudus. Juhatuseliikmete enamvähem ühealine noorus löi küll koduselt sooja tööõhkkonna,

kus väljenduti siiralt ja vabalt ning teotseti nagu kokkukasvand tervikuna, kuid see töö puudab mõnigikord küllaldast kavakindlust ja ilmutas tarviliku ettenägelikkuse vajakut, sest poldud veel lihtsalt elukoolit ega -kogend. Tarve elutargemate hää nõu ja avitava käe järgi süvenes sedamööda, mida ahtamaks meie üldised olud muutusid igasuguste kriisitontide kodu käima hakates.

Nii kasvas noorsoo karskusliikumise juhtkonnas veendumus: Liidu juhatause tööle tuleb püüda kaasa tõmmata ka vanema põlve esindajaid. See teostuski möödunud jõuluvaheajal, mil noorkarsklased täielises üksmeeles valisid Liidu juhatajaks pedagoog Juhan Torgi.

Juhan Tork

J. Tork sündis 17. okt. 1889. a. Tartus väike-majaomaniku pojana. Lõpetas 1905. a. Tartu linnakooli ja 1906. a. Valga aastased pedagoogilised kursused algkooliõpetaja kutsega. Õiendas 1910. a. eksternina küpsuseksami. Õppis 1910—1914 Tartu Ülikoolis, mille lõpetas ajaloo kandidaadina. 1911. a. kirjutas auhinnatöö teemale: „Uuemad voolud vene pedagoogikas“. Hiljem õppind psühholoogiat ja pedagoogikat suvesemestritel 1921. a. Leipzigi ja 1923. a. Hamburgi ülikoolis.

Töötand paljudes kooles. 1909—1913 algkooliõpetaja Tartus. 1914—1917 Troitski ja Dvinski gümnaasiumi ladina keele ja ajaloo õpetaja. 1917—1918 algkooli juhataja ja tütarlaste gümnaasiumi ajaloo õpetaja Rakveres. 1918—1919 direktor ja ladina keele õpetaja E. Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste gümnaasiumis Tartus. 20. IV 1919 alates Tartu Seminari direktor ja pedagoogiliste ainete õpetaja, millisel kohal püsis seminaride pedagoogiumideks ümbermuutmiseni. Praegu on Tartu linna XV algkooli juhataja ja Ülikooli abiõppejõud (didaktilis-metoodilise seminari alal).

Pääle oma otsekohe ala — koolitöö — on Tork olnud aktiivselt tegev ka ajakirjanduses ning innukalt osa võtnud seltskondlikust tööst.

Eriti hingelähedane on olnud Torgile noorsooliikumine. Ja tema kui karsklase sümpaatiad on kandund eelistavalt just noorsoo karskusliikumisele. Kui Noorsoo Karskusliit on pöördund tema poole mingisuguste ettepanekute või tööülesannetega, siis on ta ikka võimalustmööda meile abivalmilt vastu tulnud.

Noorte armastuse on aga Tork võitnud ennekõike seetõttu, et ta t a h a b ja o s k a b m õ i s t a nende hingelaadi ja mõtlemisviisi. Ta püüab noortega tutvuneda ja nende elamisvormi süveneda ega pane sääljuures paljuks suurimatki ajakulu. Nägime alles äsjasel noorsoo karskuskongressil, kuis ta iga hetke kasutas noortega vestlemiseks ning tihti ise viimasena koosolekuruumist lahkus.

Noorte elukäsitust mõistvana ei toimi ta oma otsustes ega seisukohavõttudes kunagi ühekülgsest, kitsarinnaliselt. Ta on a v a r a h i n g e l i n e ja l a i a p i l g u l i n e, igäihe mina hindav, igas minas väärtusinägev.

Ta o p t i m i s t l i k u s t, lootusrikkast ellusuhtumisest hoovab kõigisse noorisse elutarmu ning aatelist innustust. Tal on eriline and näha pisimaiski saavutusi, kõige tähtsusetumaiski kordaminekuis häduse võite, täheldamisväärsid positiivseid jooni, millest oleks põhjus rõõmus olla.

Alati tasakaalsena ja rahulikuna, nagu ta meie keskel liigub, sisendab ta teistessegi enesekindlust.

Ealt võiks ta meile — teisile juhatuseliikmeile — isaks olla, hingelt on ta ometigi üks meist, olgugi suurim, ja meie — ühes kogu noorkarsklasperega — oleme talle südamest tänulikud, et ta on liitunud meie tööseltskonnaga.

F r. O l u p.

„Kevadikule“ prof. ANTS PIIP.

Masaryk riigitegelasena.

Vana Greeka mõttetark Platon pidas ideaalseks säärast riigikorda, kus valitsemas filosoofid. Meie päevil vastab Platoni nõuetele Tšehhoslovakkia, sest selle riigi ei ole mitte ainult vabastand võõra ikke alt tõsine mõttetark, vaid ta valitseb seda ka tänapäeval tema poolt ettemääratud alustel. Selle mõttetarga 85. aasta sünnipäeva mälestame ka meie ühes kogu kultuurilma.

Nüüd juba neljandaks tähtjaks valitud Tšehhoslovakkia vabariigi president Thomas Garrigue Masaryk sündis 7. märtsil 1850. a. Hedonin'is, Moraavias, kus ta veetis oma noorpõlve ja sai alghariduse. 16-aastasena asus ta lukusepa-ametit õppima, kuid jättis selle varsti maha, et lõpetada oma haridust gümnaasiumis, ja hiljem Viini ülikoolis, uurides mõttetarkust, esteetikat ja psühholoogiat. 1876. a. promoveerus ta filosoofia doktoriks. Siit päle algab prof. Masaryk'i esimene elujärk, kus ta tegutseb päämiselt õpetlasena filosoofia ja sotsioloogia alal, olles 1882. aastast alates professor Prahast. Masaryk kui filosoof on omal alal väga tuntud ja hinnatud. Tema suurim ala on aga poliitika. Selles töös jaguneb Masaryk'i elu kolme järku: 1) Masaryk kui Tšehhi rahvajuh (kuni 1914. a.), 2) Masaryk-revolutsionäär kui Tšehhi riigi looja (kuni 1918) ja 3) Masaryk kui riigipresident.

Esimeses ajajärgus Masaryk'i poliitiline tegevus avaldub päämiselt publitsistina, kus ta halastamatult purustab ajaloolisi valekujutusi ning püüab kasvatada Tšehhi rahvas arusaamist oma tõelistest õigustest ja

vajadustest. Oma poliitilise programmi aluseks seab Masaryk suured humanistlikud põhimõtted ühes sotsiaalsete reformide nõuetega ning slaavlaste koostöö Lääne-Euroopa kultuuri alusel. Seejuures Masaryk arvustab tugevasti marksismi liialdusi, andes siiski väärilist tunnustust Marxi ja Engelsi teooriatele töölistkonna organiseerimiseks ja seisukorra parandamiseks. Vastavalt nimetatakse Masaryk'i poliitilist põhitooni humaniteet-sotsialismiks, mis tunnustab rahva elus mitte ainult majanduslikke momente, vaid hindab kõrgelt moraali ja rahvuse tähendust. Ta rajab tšehhi sotsioloogilise kooli ja realistide erakonna, mille sihiks on demokratismi ja föderalismi maksmapanek Austria-Ungari keiserriigis. 1907. a. laseb Masaryk valida ennast Austria riigipäevale, kuhu ta jääb kuni 1911. aastani. Selle aja jooksul tema päämist huvi väärivad välispoliitilised küsimused, Austria siseasjadest aga slaavlaste õiguste laiendamine.

Masaryk käib kolmel korral ka Venemaal, kuid ei saa leppida Vene tsaristliku korraga ega hurraapan-slavismiga ja venestamisega, erinedes selles mõttes mõnestki teisest oma väljapaistvast kaasmaalastest. Just ümberpöörduvalt, Masaryk juba sel ajajärgul asub väikerahvaste õiguste eest võitlemisele üldse ning nende püüete organiseerimisele, millises töös ta puutub kokku ka Venemaa väikeste rahvaste esindajatega, muuseas meie vanema rahvustegelase Jaan Tõnissoniga üleilmlisel karskuskongressil Viinis 1901. a.

Selle esimese perioodi tegevuse

tulemusena on tšehhide seas uue poliitilise arusaamise maksvuselepäas, mis nõuab tšehhidele nende õigusi loodusõiguse ja rahva elunõuete eneste nimel.

Maailmasõda teeb järsu lõpu sellele Masaryk'i rahulisele poliitilisele ja kultuurilisele tööle ning asetab nagu vastu tema enese tahtmist teda revolutsionääri seisukohta elueas, kus teised juba loevad oma elutöö lõppe- nuks. 65-aastasena asub ta Tšehhi rahva revolutsioonilise võitluse ette- otsa, maa vabaduse ja iseseisvuse eest.

Tšehhide ajaloolisi õigusi olev Austria riigikord ei võtnud arvesse ega tahtnud anda vanale riiklikule rahvale vähemalt neidki õigusi, mis Austria-Ungari kaksikimpeeriumis omas Ungari alates 1867. aastast. Tšehhide ja slovakkide rahvuslik surve kasvas kestvalt. Ei ole siis kellegi ime, et maailmasõda, mida suurel määral just Viini kabinet välja kutsus slaavlaste tõusva mõjuvõimu hävitamiseks keiserriigis eneses, leidis tšehhides terava vastuolu. Psühholoogiliselt olid tšehhoslovaklased valmis revolutsiooniks

ERVIN UIBO.

Mõtlik hommik.

*Rõõsk valgusilme sala huljub ilma
ja pehmel paistel valgub üle maa;
ja üle õue liugleb hääleta
ning aknalt teretades ärkab silma...*

*Õhk, palgel punetavalt, õhkub külma
ja hommik-karguses keel tummund, sõnata...
Meel mõtlik, palvel nagu seisaks ka
eel laskumise argitööde hõlma. —*

*Nii hommikutest köitub päevi-kett,
ja üle palvete me — saatusnaer,
kui õhtul võrdleme, mis soovest teht'....*

*Ja nagu koletise siluett
ka päiksetõusus loivib vari — Aeg,
käes elutööde täitumatu leht...*

Austria keiserriigi võimu vastu, kuid tehniliselt veel täiesti ettevalmistamata. Tšehhide sõjavastatus avaldus nii rindele minevate vägede meeolus kui ka ajakirjanduses.

Tšehhi mõtlejatele poliitikutele oli selge, et on jõudnud aeg taguda rauda Tšehhi vabastamiseks Austria ülemvõimu alt. Nende poliitikute eesotsas leiame prof. Masaryk'i, kes eduka peab kõigepäält vajalikeks valmistada pinda iseseisva Tšehhi riigi tekkimiseks rahvusvaheliselt. Juba sõja alguspäevil ta asub looma sidemeid välismaaga. Septembris ja oktoobris 1914. a. käib ta kaks korda Hollandis,

kus ta astub ühendusesse inglasega, ja ühele nendest, ajakirjanikule Seton-Watsonile, arendab tulevase poliitilise programmi Kesk-Euroopa suhtes, nõudes Austria-Ungari keiserriigile kadu, mille varemteel peaksid kerkima iseseisvad Austria ja Ungari riigid ja Tšehhoslovakkia, kuna Kroaatia ja Sloveenia peaksid olema ühendet Serbiaga. Detsembris 1914 sõidab Masaryk Rooma, et astuda sääl ühendusesse suurriikide saadikutega, kust ta läheb edasi Genfi — tolleaegsesse rahvusvahelise spionaaži ja intriigide pessa, ilma et ta kavatseks jääda veel poliitiliseks emigrandiks. Kuid varsti

Austria sõjavõimud korraldavad Masaryk'i kinnivõtmise, juhul, kui ta peaks tagasi tulema. See sunnib Masaryk'i jääma poliitiliseks emigrandiks, kust ta tagasi tuli alles 4 aastat hiljem, tol korral juba uue vabariigi presidendina. Masaryk'i ülesandeks osutus korraldada ja teostada välismaal suurt aktsiooni Tšehhoslovakkia vabaduspüüete teostamiseks, kusjuures ta võimalustmööda püüdis olla kontaktis kodu-poliitikutega, mis aga varsti pikemaks ajaks katkes. Masaryk seadis omale kolm ülesannet: 1) tutvustada Euroopa avalikkust ja poliitilisi ringe Tšehhi rahva püüetega, 2) koondada Tšehhoslovakkia rahva liikmeid ühise programmi ja ühise organisatsiooni alla Tšehhoslovakkia iseseisvuse saavutamiseks, 3) mõjutada, et Tšehhoslovakkia küsimus muutuks rahvusvaheliselt diplomaatiliseks kõneaineks.

Genfi jäi Masaryk septembrini 1915, olles tihedas ühenduses kodumaaga, kuid samal ajal ise muutudes keskkohaks Tšehhoslovakkia aktsioonile välismaal. Siit kolib ta ümber Londonisse, kuhu jääb kuni maini 1917, arvesse võttes Londoni keskset seisukohta sõjaaegses diplomaatias.

Samal ajal moodustab Masaryk Tšehhoslovakkia tegevuse koondamiseks välismaal erilise Tšehhoslovakkia rahvusnõukogu, kes otsib sidemeid tšehhidega üle kogu maailma, eriliselt aga asub korraldama Tšehhoslovakkia väeosasid sõjavangidest Vene- ja Prantsusmaal, kus Masaryk'i ligemaks kaastööliseks ja välisasjade tegelikuks ajajaks saab dr. Beneš.

Suureks moraalseks toetuseks oli Masaryk'ile, kui veebruaris 1916. a. Prantsuse peaminister Briand avaldas poolehoidu Tšehhoslovakkia revolutsioonilisele liikumisele ning iseseisvusele.

Päale Vene revolutsiooni 1917 suundus Masaryk Venemaale, et organiseerida sääl suurel arvul vangilangenud tšehhi iseseisvateks väeüksusteks ja läbi rääkida Vene valitsusega

Tšehhoslovakkia iseseisvuse pooldamise mõttes. Venemaale jäi Masaryk kuni aprillikuuni 1918, elades üle sääl Vene riigi lagunemise ja enamluse võimulepääsemise.

Olles juba varem asund eitavale seisukohale Vene autokraatse valitsemise suhtes, leidis ta uues Venemaal arusaamist ja poolehoidu, samal ajal aga veendudes, et Venemaa lagunes enese nõrkusesse. „Tsaari Soodom ja Komorra pidi saama välja pühitud tule ja väävliga. Tsarismi kogu poliitiline ja kiriklik süsteem oli demoraliseerind Vene. Venemaa langes, ta pidi langema oma sisemise vale tõttu,“ sõnab Masaryk oma päraatsõjaaegses töös „Die Weltrevolution“ (lk. 144).

Tšehhide organiseerimises Venemaal koondet jõuks oli Masaryk'il suur edu, ja ta lahkus sealt 1. aprillil 1918, jättes järele kuni 70.000 tšehhi sõdurit korraldet üksustena, kes ootasid vaid äraviimist Prantsusmaale ja kes ei pidand osa võtma Vene sisevõitlustest, mida neil siiski, olgu tähendet, pärast tuli teha. Ka Prantsusmaa annab luba Venemaalt tulevatest tšehhidest iseseisvate väeosade loomiseks, Tšehhi rahvuskogu ülemvõimu all.

Venemaalt sõidab Masaryk üle Jaapani Ameerikasse, kuhu ta jääb kuni maailmasõja lõpuni. Ameerikas on tema esimene töö luua kokkulepet tšehhide ja slovakkide vahel uue riikliku korralduse pärast Pittsburgis ning otsida kooskõla teiste vabaduse eest võitlevate rahvastega. Ta moodustab „Kesk-Euroopa demokraatliku uniooni“, kus tema juhatusel koos töötavad pääle tšehhide ka eestlased, leedulased ja lätlased, ja kellede delegatsiooni eesotsas teda vastu võtab Ameerika president Wilson. 23. oktoobril 1918 paneb ta toime suure demonstratsiooni väkerahvaste vabaduse mõtte kaitseks Philadelphias, kus sel puhul kõlistetakse kuulust kella, mis kõlises siis, kui kuulutati välja Ameerika iseseisvus. Ameerikas õnnestub Masaryk'il saavutada täit toetust president

1. XI. 1934.

Valentin Birk.

Võistlushoos.

Wilsoni poolt, mis väljendub muu- seas selles, et 3. septembril 1918 Ameerika tunnistas Tšehhoslovakkia rahvuskogu sõdijaks pooleks, nagu seda varem olid teind Prantsus- ja Inglismaa.

14. oktoobril 1918 otsustas Masaryk moodustada erilise Tšehhoslovakkia ajutise valitsuse, kui selgus, et Austria-Ungari keiser palub erarahu ja lubab muuta Austria-Ungari föderatiivseks maaks. Sellise föderalistliku korralduse vastu, nähes selles hädaohtu tšehhi iseseisvuse liikumisele, avaldas Masaryk 18. oktoobril terava manifesti, mille tõttu ka president Wilson loobub olemast nõus Austria rahuettepanekuga endise Austria-Ungari keiserriigi alalhoidmise näol.

28. oktoobril 1918 toimub Prahast natsionaalne revolutsioon, Austria võtab vastu rahutingimused ja seega laguneb Austria-Ungari keiserriik. Tekkind Tšehhoslovakkia riik kutsutakse osa võtma rahuläbirääkimistest sõdija poolena liitlastega koos. 14. nov. 1918 valitakse Masaryk esimeseks Tšehhoslovakkia presidendiks, kuhu ta saabub, nagu ta ise ütleb, oma lemmikpäeval — reedel, 21. detsembril 1918, s. o. umbes 4 aastat päale selle kui ta ka ühel reedesel päeval lahkus Tšehhoslovakkiaist.

Kaugelenejaja filosoof oli üles seadnud varakult kõrged poliitilised sihid, ja neid teostand täiel määral. Rahvas võttis oma vabastaja vastu suure juubeldusega.

Kuid sellega ei olnud veel lõppend Masaryk'i töö riigimehena. Romantiline võitlusaeg oli läbi. Uus riik vajab mõttetarka selleks, et rasketes poliitilistes ja rahvusvahelistes oludes leida õiget teed. Saavutised, mis ületavad julgemaid unistusi, tõendavad, et ta on õigustand tema peale pandud lootusi täielikult.

Tšehhoslovakkia vabariigi ajutine valitsemise kord andis aset 1920. aastal alalisele põhiseadusele, mis selgesti kannab Masaryk'i kui suure mõtte- targa, sotsioloogi- eetiku ja filosoofi

vaimlist pitsatit. Kuna alguses presidendiamet oli vaid dekoratiivne, ainult esindav, kujunes Tšehhoslovakkia põhiseadus tema mõjul selliseks, mis annab presidendile küllaldase tegevuse ja mõjuvõimu, kuigi see ei küüni Ameerika ega end. Saksa presidendi võimuküllusele. Masaryk'i mõjul on Tšehhoslovakkia põhiseadus andnud oma presidendile õiguse olla mõõdu- andvaks teguriks välispoliitika suhtes, sõlmides ja ratifitseerides lepinguid, päale kaubalepingute, milleks vaja parlamendi nõusolekut; olla sõja- väe ülemjuhatajaks; olla sisemiste kriiside korraldajaks ja vastolude kõrvaldajaks. Ta avab ja lõpetab parlamendi istungeid, võib laiali saata parlamendi, määrates uusi valimisi, ta nimetab ja vabastab valitsusi, mida ta peab tegema igakord kui parlament on avaldand valitsusele umbusaldust. Tal on õigus esineda parlamendis läkitus- tega ja tarvitada suhteliselt veto- õigust. Ta nimetab kohtunikke, amet- nikke, ohvitseri ja professoreid. Ta annab armu, autähti ja teenistus- tasusid.

Oma kohustusi võtab president Masaryk väga tõsiselt. Jälgides tähele- panelikult ja süstemaatilisel igat poliitilist liikumist kodu- ja välismail, toetab Masaryk püüeid, mis kinnitavad riiklust ja sotsiaalset õiglust, ja arvustab teravalt neid voole, mis äh- vardavad riiki, demokraatiat ja kul- tuuri. Ta astub välja teravasti kom- munismi vastu, ning hiljem võitleb ka selle vastu, et Itaalia ja Saksa fašismi meetodid oleks üle viidud Tšehho- slovakkia vabariigi pinnale, mis on jäänudki tema juhtimisel demokraatia saareks Kesk-Euroopas. Algusest päale ta püüab saavutada oma multi- natsionaalses riigis rohkearvuliste rahvusvähemuste koostööd ja koos- vastutust humaniteedi vaimus, et teos- tada rahvuste rahulikku kooskõla, samal ajal katsudes leida sõbralikku la- hendust ka ühiskondlikele vastuolu- dele, toetades ikka sotsiaalselt nõrge- maid, eriti töötajaid kihte.

Teda huvitab esmajoones välis-

poliitika ja sõjavägi, mis aladel on tema sõnal otsustav tähendus. Mis puutub siseküsimustesse, siis segab ta nendesse vähem, jättes nende lahenduse sisejõudude spontaansuse kätte. Ta ei võta tegelikult igapäevasest vahitsemistööst osa, sest tema põhimõtte administratiiv- ja siseseaduseandluse suhtes on lasta kõiki ametkohti töötada iseseisvalt. „Mul on küll võib olla omad vastuväited, aga ma austan põhiseadust ja seadusi, et teistele ja tuleviku jaoks mitte anda halba eeskujut,“ seletas ta Emil Ludvig'ile oma taktikast.

Iseloomustades Masaryk'i kui uue vabariigi presidenti, dr. Sobota lausub, et ta olevat näidand oma presidendi-ametis olekuga, et tema programm

presidendi ameti kohta on tõepoolest õige. Kõige sellepärast kogu Tšehhoslovakkia rahvas austab õigusega Thomas Masaryk'i kui oma rahva vaimlist juhti, kui meest, kes on olnud mitte ükski Tšehhoslovakkia iseseisvuse ehitusmeister, Masaryk-vabastaja, vaid on saand vabastet rahvale rasketel algusaegadel vaimliseks ja poliitiliseks teenäitajaks. Ta on praegu Tšehhoslovakkia riikluse ülemaks sümboliks, võiks isegi öelda, ka selle võimsaks teguriks. Masaryk'is näeme meie kahtlemata suurt riigimeest, kes on filosoofina katsund teostada oma rahva poliitilises elus neid kõrgeid ideaale, mida meie tunneme õigluse, humaansuse ja demokraatia nime all.

Üleriikliku õpilaste kirjatööde võistluse laureaadiid.

Haridus-sotsiaalministeerium algatas tänava ilusa traditsiooni üleriikliku õpilaste kirjatööde võistluse näol. Võistlus toimus 14. veebruaril s. a. Tallinnas, linna tütarl. kommertsgümnaasiumi ruumes. Võistlusest võttis osa iga keskkooli lõpuklassi (või lõpuklasside) parim õpilane (pedagoogikanõukogu määrangul) — kokku 59 õpilast. Võistluskirjatöö teemaks oli: „Milleks kohustab Eesti riiklik iseseisvus meie noorsugu?“ Kirjutamiseks anti aega 5 tundi.

Võistluskirjatöid hindas vastav komisjon (koosseisus: P. Mägraken, A. Borkvell, J. Aavik, E. Peterson ja P. Viires) sisult, keelelt, stiililt ja kompositsioonilt. 23. veebr. tehti teatavaks hindamiskomisjoni otsus, mille järele auhinnati järgmised noored:

I Helmut Bötter, Tallinna Gustav-Adolfi gümnaasiumist (märksõna: „Eesti noor“) — pilt lk. 13;

II Arnold Rosental, Narva ühisgümnaasiumist (märksõna: „Murla“) — pilt lk. 15;

III Mihkel Liikane, Tallinna Gustav-Adolfi gümnaasiumist (märksõna: „Mihkel“) — pilt lk. 15.

Auhinnad on rahalised (I — kr. 150, II — kr. 100, III — kr. 70).

Päale loendet auhindade määrati veel viiele võistlusest osavõtjale kiituskirjad, mille osalisteks said: 1) Ester Mets (Narva ühisgümnaasium); 2) Arno Lilienkamp (J. Vestholmi eragümnaasium); 3) Karl Kartau (Pärnu poeg. gümnaasium); 4) Meinhard Park (Tartu kommertsgümnaasium); 5) Rudolf Laanes (Rakvere ühisgümnaasium).

E. Noorsoo Karskusliit õnnitleb kõiki noori esirindlasi pingutavas valmuspordis.

Kas poiss või mees? *)

Jõõpre taat jäi aleviku-poodi kellegi Kõrvekyla peremehega juttu puhuma, pojale Juhani aga ytles käs-kiv-karmilt:

— Sa poiss mine nyid yksinda koju, minul on veel alevis yhtteist asjaajamist.

Nõnda ta ytles — alevis, aga mitte alevikus; ytles nõnda, pöörab pojalt pilgu, pöörab pooleldi seljagi.

Juhan-poiss võttis oma suitsupaki. Tahtis vastata midagi mehisealt asjalikku, ent ei saa sõnagi suust. Nii väga on raband teda isa yleolev kohtlemine.

Tundis äkki, et ei olegi veel mees, vaid alles roheline poisike. Ruttab kohmakalt välja poest, häbist punetav.

Vabastas hobuse lasila kyljest, viibutas ähvardavalt ohje; on valmis loidu looma päitseist rebima, et aga pääseda rutemini kauplusest eemalle.

Jõudis eemalle kauplusest, möödus pagarist. Rahuneb pisut, samm muutub tavaliseks raskeks; kuid sisimas käärib edasi, silme ees virvendab.

Juhan on taadist tublisti pikem, aga see nimetab poisiks; olgu siis kodus, ent nyid kutsub nõnda väljaski võõraste inimeste keskel. Kohtleb nagu sulast!

Oleks veel vanust napisti või mehelikke omadusi. Aga Juhan on ammuugi kaheksateist täis, suitsetab ainult paberosse, kaabib paar korda nädalas habet ajada.

Juhan tammub mässavhingeliselt koorma kõrval — ohjad peos, sõnub endamisi: „Nihuke sigadus!“

Hakkab sadama harvu pehmeid ebemeid; kõrb nilpab neid keelega, Juhan ei märka midagi.

Juhan oli pikaldase loomuga; on ikka rahutu, solvund, ajab rinna pingule, sammub rõhuga — tahtis nii väga olla mees.

Jõudsid Juhan ja kõrb heinakoor-

maga teekäänule. Pöörduvad maanteelt kylateele.

Siis kuulsid eemal seljataga pikka kellahelinat. Esmalt kuulis kõrb, liigutas imestunult kõrvu; Juhan kuulab alles siis, kui näeb hobuse veidralt kikkis kõrvu.

Juhan ei saand veel uudistavalt ymbergi keerata, kui juba kostab hele hyyd: „Tee lahti, Jõõpre Juhan ja sinu setukas!“

Kõrb kallutas pääd, Juhan vaatas tagasi. Näevad: järgneb neile õhetavpõskne tydruk tõukekelgul — Mä-taste Leida, valge kohev sall ymber kaela, valge barett tujukalt vasemal kõrval.

Tõukekelgu tooliseljal oli kell, Leida täristas seda vallatult, naerdes kõrinal.

Tuli tydruk Juhani kõrvale; on peaaegu niisama pikk; ulatab poisile käe.

— Tere yle hulga aja, ytles Leida, kiidab naeratades: sa kohe heinaveoga ametis.

— Jah, vastas Juhan, tahtis naeratada vastu; siis kokkub, tõsineb — mehele ei kõlba naer.

Astus oma määrdund viltidega jõuliselt, mehisealt. Lausus pörinal: „Kodused heinad kipuvad lõpule, tõin Ravassaarest heinamaalt lisa.“

Vaatab vargsi Leidale näkku, kas on muutund raskeks tema samm ning tugevaks hääl, sest poisiaastad on jäädavalt seljataga.

Leida ei vaadand Juhani poolegi. Lykkas oma kelku, hoidis pää kuklas, pyydis suuga sadavaid helbeid.

Juhan tusastus, et ei nähtagi tema mehisust; kuid vajutab endiselt järske samme, vast tydruk lõpuks ikkagi märkab.

Kui ootus venib pikale, kysib Lei-

*) Autori kirjaviis.

dalt: „Kus siis sina käisid, kelk sul tyhi?“

Hobunegi vaatas kysivalt tydrukulle, nagu imestades, et see sõidab tyhja kelguga, samal ajal kui tema peab rebima rasket koormat.

Leida pilgutas kõrvile rahustavalt silma; Juhanille aga ytleb: „Käisin koolimajas, sain õpetajasaksalt näitemängu raamatu.“

Päris Juhan tydrukult yht-teist näitemängu kohta, kysib, millal on pidu, ise vehib parema käega laiu kaari, nagu niites.

— Sa oled tragi poiss, ytleb äkki Leida, peaksid hakkama ka tasapisi näitemängus mängima.

Juhan sattus segadusse; punastub tublisti, pomiseb: „Mina ei hooli nende kehkamite kommetist!“

Leida vaatas tõsiselt poisile näkku. Juhan pööris pää kõrvale; tunneb tullist kipitust põskedel, pyyab jääda tydrukust paar sammu taha.

Mõistis Juhan, et oli ytelnud poisikliku lolluse; näpib pahuralt koormast kõrsi, tõstab mytsi kuklasse — on hakand järsku palav.

Tydruk tundis piinlikkust Juhani segadusest. Lykkas oma kelgu hobuse kõrvale; hakkab silitama selle lumist lakka.

Kui Juhan kõhatas, tydruk tuli tagasi tema kõrvale. Naeratab andestavalt, küsib: „Aga kes sul aitas koormat teha?“

Vastab Juhan, silmis tänulik läige: „Taat, jäi teine poodi jalgu puhkama.“

Sammusid edasi vaikides. Ainult kõrb nohises, vedades innuga rege, sest haistis kodu lähedust.

Kui härmas toomingate vahel kõsitav Jõõpre hakkas paistma, Juhan nihutas enda Leidale lähemale ja kõneleb vaikselt, nii vaikselt, nagu poleks ta pidand end meheks:

— Vaata, näitlemine on nihuke kunst, et igäüks ei saa hakkama sellega, ei oska kohe näitemängu mängida.

Vaikisid, sammusid kõrvuti. Kõrb ryhkis kodu poole, pää pingutusest ripakil.

Kui hobune hakkas kallama Jõõpre väravast sisse, Leida noogutab Juhanille kuidagi nukralt, nagu tundes kahju, et on lõpnud nende yhine tee.

Juhan õiendas tydrukulle parema käe, tegi samas tahtmatult vasemaga, ohje hoidvaga, järsu nõksu, millest kõrb jääb seisma, vaatab etteheitvalt tagasi.

Surus tydruk poisi laia kätt; ytleb

Helmut Bötter

sünd. 18. dets. 1914. a. Albu vallas Järva maal. Varsti pärast isa surma asus ema pojaga Tallinna elama. SääI õppis Helmut 1923—1928 linna XXVI algkoolis, mille lõpetamise järele siirdus praegusesse Gustav-Adolfi gümnaasiumisse. Vahepeäl pidi ta oma keskkooliõpingud kopsuhäiguse tõttu katkestama.

Bötter kuulub ka möödundaastaste Ü. E. N. Ü. ülemaalse keskkoolidevahelise kirjandusevõistluse auhinnasaajate sekka.

Praegu on käimas protseduur, mille tagajärjel Helmut Bötter > I l m a r P o t k u r. Viimase nime all esineb laureaat ka juba käesolevas „Kev.“ nr.-is.

yllatunult: „Kyll on sul suur käsi, nagu täismehel!“

Ytles nõnda Mätaste Leida, naeris heledalt; annab kelgule tubli tõuke ja libiseb edasi mööda kylateed.

Juhan seisab kohtlaselt, ei naera ega punastu. Seisab liikumatult ning vaatab läbi tiheneva saju kaugenevalle tydrukulle järele.

Hobune tundis ohjade lõtvumist, hakkas liikuma edasi, äratab ohjahoidja tardumusest.

Tuli lävele ema, suurrätt ymber
õlanukkide, hyidis: „Näe, poiss juba
kodus!“ ja kysib: „Kuhu taat jäi?“

Juhan vastas, taat jäänuvat poodi
jalgu puhkama. Ja juhüb kõrvi edasi
kyyni poole.

Kuulis kyll, et teda kutsuti poi-

siks, aga ei tee sellest väljagi, ei
krimpsuta põski ega siuna mõttes.

Talutas hobuse koormaga kyyini,
pani värskest pakist suitsu hambusse
põlema ja hakkab riisuma koormalt
lumisekssadand heinu — laiad kämb-
lad iseteadvalt ymber rehavarre.

JOHAN BECHTER.

Üks kiri

*Mu kaunitar, kõik päevad aastas hallid
ja tuleb öö ja saame elust lahti.
Ma väsinud, ei uneks olnud mahti
ja mõtted tulid nagu suured pallid.*

*Su kirju loen. Nad mulle olid kallid
kesk argielu tööd ja närust jahti.
Mu rada kulges mööda võõraid kohti,
kus tütarlapsed olid pehmed sallid.*

*Mu kaunitar, nüüd otsas kanged viinad,
kirg üllas kooleb, kaovad pilgud kiivad
ja harva igatsus veel imeb rinda.*

*Veel kord, veel kord sul tahan minna külla,
tertsiini valgeid nelke viin siis sulle,
sest roosest tühjaks laulnud olen enda.*

ARNOLD ROSENAL.

Gymnaasiuminoored ja rahvas. *)

Igal üksikkodanikul, samuti igal
enam-vähem yhiste joontega kodanike-
ryhmal on riigis ja rahvasterviku elus
täita oma koht, omad ülesanded. Do-
mineerivaim osa neist ylesandeist seis-
neb töös — fyysiliste ja vaimsete või-
mete plaanikindlas kentmises tarvete
rahuldamise teenistusse.

Rahva enamik, kandev hulk tege-
leb fyysilise tööga, loob otseselt varu.
Yhiskundlikku elukorraldust ja vaim-
seid harrastusi juhüb intelligents. Rii-
gielus on mõlemad paratamatult tarvi-
likud.

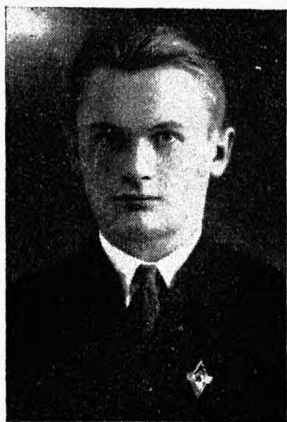
Gymnaasiumide ylesandeks on meil
tulevaste haritlaste ettevalmistamine.

Eriti selgesti ilmneb see uuest kooli-
korraldusest, mis yldisele õpiajale ko-
gusummas yhe aasta juure lisas ja
gymnaasiumiõpilaste selektsioonile
ning kogu arenemisele enam hooman-
gut pyhendab, et kasvatada neid koha-
seiks teaduslikule tööle ylikoolis.

Gymnaasiumesse õppima tulnud
noored on pärit peagu kõigist rahva-
kihtidest: taludest, töölisperekon-
nist, haritlaste, ärimeeste, ametnike lap-
sed jne. On teada, kuhu nad pyya-
vad, mis neist peab saama ja millised
kohustused ootavad neid tulevikus.
Muidugi on nende töö esmajoones
suunatud isiklike kalduvuste ja hu-

*) Autori kirjaviis.

vide kohaselt, aga nad ei pääse kunagi mööda yhiskundlike ylesannete täitmisest — rahva juhtimisest laiemas või kitsamas ulatuses ja rahva ideoloogia kajastamisest. Rahvant yllapeetavad riiklikud instituudid võimaldavad neile omandada haridust, selle vastu tuleb hiljem omaltpoolt vastutasuks midagi välja panna.

Arnold Rosental

sünd. 9. veebr. 1915. a. Avinurmes Tartumaal. Käis 1 aasta Väike-Maarja ühisgümnaasiumis, hiljem läks Narva ühisgümnaasiumi ning on praegu nimetat kooli abiturient ja õpilasuuringu juhataja.

Truu Narva esindaja E. Noorsoo Karskusliidu ülemaasilis ettevõttele. On ühtlasi Liidu kirjavahetajaks-liikmeks.

Kõike eelöeldut arvestades jõuame otsusele, et tihedad sidemed gümnaasiuminoorte ja kogu rahva vahel on tingimata vajalikud. Tulevased haritlased peavad juba aegsasti õppima mõistma rahva muresid, hindama ta positiivseid omadusi ja tundma ta pahesid, et kõigi nende põhjal korraldada oma edaspidist tegevust. Teisest küljest jällegi on oluline, et rahvas suhtuks sõbralikult ja usaldavalt õppivaile noorile.

Kuidas on lood tegelikult?

Kahjuks on seni puudund säärane vastastikune teineteisemõistmine, -hindamine ja häätatlus. Vaatame tööle silma ja nendime, et gümnaasiumiõpilase nimi pole praegu rahva hulgas

eriti hääs kuulsuses. Noorile heidetakse ette kergemeelsust, liigset lõbuhimu ja tööpõlgust; väidetakse, et nende respekt vanemate vastu vähenevat, nad muutuvad võõraks sellele keskkunnale, kust on võrsund. Eriti kibestavad kehvemate vanemate meeli rohked kulud, mis on seotud koolikäimisega ja õpilase paisund elunõudeiga. Ikka ja ikka tuleb kysida: mis ma saan sest, et koolitan oma last — kohasaamisvõimalused on äärmiselt piiratud, lihtsemast tööst on ta kooliajal võõrdund ja eemale jäänd. Väga sagedasti vaadatakse asjale osalt minevikust kaasa toodud pilguga: vanasti oli gümnaasiumilõpetanule maailm ees lahti, nyud on õnn, kui saab vabrikussegi tööle. Lõpptulemuseks on, et rahval pole tõesti sooje tundmusi gümnaasiuminoorte jaoks. Loomulikes tingimuses lepitakse vaikse nyybusega, kuid kui kuulatakse mõnest koolinoorte eksimusest või patukesest, mõisteldakse väga rangesti.

Mihkel Liikane

sünd. 1. okt. 1914. a. Tallinnas. Alghariiduse sai linna VIII algkoolis (1924—1930). 1930. a. sügisel astus nüüdsesse Gustav-Adolfi gümnaasiumisse.

Kavatseb minna pärast keskkooli lõpetamist ülikooli filoloogiat õppima.

Ei saa eitada, et põhjusi sääraseks suhtumiseks leidub. Vahekord vanade ja noorte vahel pole ju kyll yldiselt kunagi olnud ermitsevalt sõbralik ega

soe, kuid kõnesolevas kysimuses pole ainsaks teguriks too nn. „generatsioonivaen“. — Kui rahvas heidab meile ette kergemeelsust, tööpõlgust ja tegelikest võimalusist yleulatuvaid nõudeid lõbutsemise alal, siis on tal tihti õigus. Nii nagu paljudel muudel aladel, kalduti õpilaskunnaski pärast vabadusvõitluseaegse vaimustuse haihtumist saabund vabaduste liialdet kasutamisele ja lõbude-otsingule. Muidugi see oli kogu ajavaimu produkt, kuid koolinoorsoolt rahvas ootas enam tõsidust, malbust ja aatekust. Teiseks tähtsaks seigaks, mis gymnaasiuminoorsoo väärtust rahva silmis alla kisub, on võimalusetus pääseda kaalukaile kohtadele pärast koolilõpetamist, nagu pääseti vene ajal. Siin pole enam syydi õpilased ise, vaid muutund olud ja mitmed tsysilised yhis-kundlikud nähted. Kuid seegi tõik tuleb võtta arvesse, kui tahame võidelda oma prestiiži eest. — Igasuguste haritlaste rohkuse tõttu jäävad gymnaasiuminoored vaimsete harrastuste vallas, väädest innustamisel ja kasvatamisel täiesti varju. Tegelik elu siiski pakub vahete-vahel võimalusi rahvaga lähemaks kokkupuutumiseks ja oma võimete näitamiseks. Kuid siis on takistajaks systeemi- ja kasvatusupuudus enda isikus. Kahjuks ei tehta koolides ikka veel kuigi palju kasvatus-tööd. Õpiaineiga on aga noored niivõrt yle koormatud, et kavakindlaks endakasvatuseks puuduvad võimalused. Tulemuseks on omamoodi hingeline lõhestatus, mis pääle kõige muu

on teataval määral hedonismi bakte-riks. Nii võime leida hulga põhjusi, mis nõrgestavad gymnaasiuminoorsoo sidemeid rahvaga.

Aga selline olukord pole loomulik ega lubatav. Oleleb kõrgemaid väärtusi, mille pärast peame nõudma kogu rahva sisemist harmooniat, kõigi kodanike yksteisemõistmist ja -hindamist. Yheks sääraseks väärtuseks on oma riik, mille paremale järjele tõstmine on meie esmajärgulisi kohustusi.

Kust peaks algama parandustöö?

Pole mõeldav, et rahvamassid hakkaksid äkki ymber hindama oma seisukohti — sääline mõttemaailm pole kunagi nii elastiline. Initsiatiiv peab väljuma õpilaskonnast endast. Meie peame revideerima oma senist käitumist ja taktikat, peame andma järele. Sobivaim hetk selleks on nyyd, kuna elame uue ajajärgu lävel. Isiklikes ja kogu rahva huvides peame saama võitu haiglasest lõbujanust, ratsioniliseerima oma tööd ja jõudumööda näitama rahvale, et suudame midagi, mis pälvib hindamist. Töökoormatust koolis loodetavasti aitab edespidi vähendada juurelisatud õpiaasta; töövõimalusi töötab asjade praegune arenemine anda tulevikus rohkemal määral. Uue ajajärgu parimate ideede kandmises rahva sekka leiame soodse juhuse oma prestiiži tõstmiseks. Löögem kylge käed, kus on võimalus abistada töökoormat kandvaid kodanikke! Tunnustagem neid, ja nemad tunnustavad meid!

E. N. K. XI asemikekogu istung

peeti 29. XII 34. a. Tartus Eesti Karskusliidu ruumes. Koosolekut juhatasid: Fr. Olup ja A. Kaelas, protokollisid G. Kink (pääsekreterina), A. Looring ja J. Kasak.

Kinnitati 1934. a. tegevusaruanne ja kassaaruanne 1550,06 kr. suuruses. 1935. a. eelarve võeti vastu tasakaalus 2200,00 kr. Liikmemaksuks määrati endiselt algkoolide ringide üksikliikmeile 5 s. ja teiste org-ide liikmeile 10 s., kirjavahetajaile liikmeile 1 kr. Liikmemaksu tasumise tähtpäevaks — 1. nov. 1935. Liidu töökava võeti vastu sellisel kujul, nagu see

on avaldet käesolevas numbris teisel.

Liidu juhatusse valiti: Juhan Tork, Friedrich Olup, Heinrich Mark, Eduard Treu, Gerda Kink, Otto Ibius ja Mall Sarv. Juhatuseliikmete kandidaadeks valiti: Eevi Lassen, Paul Hubel, Aleksander Looring ja Valter Niilus. Revisjonikomisjoni valiti: Eduard Kubjas, Helmi Mäelo ja Aleksander Kaelas; kandidaadeks: Henn Sarv ja Virve Martin.

Liidu uus juhatus

jagas ametid järgmiselt: koolijuhataja J. Tork — esimees, üliõpil. Fr. Olup ja õpet. H. Mark — abiesimehed, üliõpil. Ed. Treu — pääsekretär, üliõpil. O. Ibius ja õpil. M. Sarv — sekretärid, üliõpil. G. Kink — laekur.

„Kevadiku“ toimetuse kujundati koosseisus: vastutav toimetaja dr. phil. A. Koort, tegevtoimetaja Fr. Olup, toimetuse liikmed: J. Feldmann, O. Ibius, E. Kubjas, H. Puusepp ja Ö. Sõster.

„Noorsoo-organisatsioonide Juhi“ vastutavaks ja tegevtoimetajaks valiti H. Mark.

Esperanto toimkonda valiti: mag. P. Ariste, G. Kink ja Al. Loo-ring.

Rahvanoorsoo toimkond moodustati Liidu juurde ning valiti sinna: juhatajaks O. Ibius, liikmeiks: A. Loo-ring, A. Prink ja P. Hubel.

Eesti Noorsoo Karskusliit 1934.

Liidu tegevust juhtis asemeikekogu poolt 29. dets. 1933. a. valitud juhatus koosseisus: juhataja — Fr. Olup, abijuhataja — H. Mark, pääsekretär — Ed. Treu, sekretärid — V. Niilus ja Mall Sarv, laekahoidja — G. Kink, arhivaar — A. Uibo. Hiljem lahkus juhatusesest A. Uibo, tema asemele tuli kandidaat O. Ibius.

Aasta jooksul kustutati Liidu liikmeskonnast likvideerumise tõttu 4 org-i. Juurde tuli 3 org-i. Liitu kuulub praegu 83 org-i. Kirjavahetajaid liikmeid tuli aasta jooksul juurde 18, lahkus 7. Praegu kuulub Liitu 167 kirjavahetajat liiget.

VII noorsootegelaste kursus peeti Tartus 28.—31. dets. 1933. a., millest osa võttis umbes 60 kuulajat. Kursusel loeti 21 tunni jooksul 16-nest ainek.

VII noorsootegelaste kursuse puhul korraldeti ka III noorsoo deklamatsioonivõistlus, millest võttis osa 7 noort. Zürii määras Maret Suitsule (Tartu) ja Meta Amosele (Narva) II auhinna ning Aino Hurdale (Tartu) III auhinna.

Kursuste lõpul korraldeti ka „Kevadiku-õhtu“, mille eeskavas oli laulu- ja detklamatsiooniettekandeid „Kevadikust“ ning asjakohaseid kõnesid (H. Mark'ilt ja E. Lassen'ilt).

X asemeikekogu koosolek peeti 29. dets. 1933. a. samas kohas. Koosolekul kinnitati tegevus- ja kassaaruanded ning võeti vastu uus tegevuskava ja eelarve.

Vastutasuks liikmemaksule määrati kolm valitavat raamatut: 1) Ed. Treu, Valimik seltskondlike mängude; 2) J. Elango, Meie õnne vaenlane ja 3) „Kevadiku“ Suvalbum II.

Koos Eesti Karskusliiduga kirjastati „Ühislauluvara“ II trükk. Jatkati Liidu häälekandja „Kevadiku“ väljaandmist — 6 nr.-it aastas. Ringidele saadeti neli numbrit bülletääni „Noorsoo-organisatsioonide Juht“.

Möödunud aasta jooksul külasteti Liidu juhatusel liikmete ja mõne kirjavahetaja liikme poolt kokku 12 organisatsiooni.

Kevadiku XII aastakäik

algab käesoleva nr.-iga.

Kaastöölisiks on olnud peamiselt noored ise. Noorte rohket ja üha rohkenevat kaastööd ootab toimetuse tulevikuski. Kõik noored värsisepad, proosakatsetajad ja taideharrastajad — viibimata tööle! Saatke „Kevadikule“ endi luuletisi, jutustisi, dialooge, näidendproove, följetone, artikleid kunstini ning kirjandusküsimuste ja noorsooprobleemide kohta ülevaateid, igasuguseid lõikeid (linool-, puu- jne.), fotosid jm. — kõike, mida võiks kasutada noorsoo ajakirja veergudel.

Ent „Kevadikus“ kirjutavad ka noortesõbralikud õpetajad, kirjanikud, teadlased jt.

„Kevadikku“ peaksid tellima kõik keskkooli- ja maanoored ning noorte vanemad ja õpetajad. Ta ilmub 6 korda aastas, à 16 lk. + kaaned. Viimseteks ilmumistähtsadeks on 1935. a.: nr. 1 — 25. märts, nr. 2 — 10 apr., nr. 3 — 15 mai, nr. 4 — 15 sept., nr. 5 — 1. nov. ja nr. 6 — 1. dets.

Eesti Noorsoo Karskusliidu 1935. a. tegevuskava.

Vastu võetud E. N. K. XI asemikekogu istungil 29. XII 34.

1) HaSOMiniga kontakti pidada noorsooliikumise reformi asjus. Kaitsta ja põhjendada Ministeeriumis Liidu huve VIII kongressil vastuvõetud resolutsioonide alusel.

2) Organiseerimisalal jäägu raskuspunkt endiselt keskkooli noorsoo sekka. Ideaaliks kontakt iga keskkooliga! Organiseerimise tegelikuks läbi viimiseks: 1) sõita keskkohast kohtadele, 2) paluda ametisse kohtadel usaldusmehed, 3) kaaluda vanemate ning kogenumate kirjavahetajate liikmete abi, 4) linnades, kus mõnes koolis on E. N. K. liige-organisatsioon, püüda viimase kaudu ka vahetada luua nende keskkoolidega-gümnaasiumidega, millega Liidul side puudub. Uuesti loodavate organisatsioonide soovitatavaks kujuks — karskusring. Kui mõnes keskkoolis pole väljavaadet asutada või Liidu liikmeks võita ühtegi organisatsiooni, siis algatada kontakt kirjavahetajate-liikmete või usaldusmeeste näol. Senisest rohkem tähelepanu omistada väljaspool kooli oleva noorsoo koondamisele.

3) Instrueerimisealal jätkata kirjalike instruksioonide andmist Liidu bületääni „Noorsoo-organisatsioonide Juhi“ kaudu. Bületään ilmub 4 korda aastas. Senisest rohkem leida võimalusi pääsekreteri saatmiseks kohtadele. Tegevusaasta jooksul võimalikult 1 kord külastada kõiki liikmeid-orge.

4) Kirjastamisalal jätkata „Kevadiku“ väljaandmist Liidu ideoloogilise häälekandjana (6 korda aastas, à 16 lk.), kus käsitledaks endiselt enesekasvatustlikke küsimusi ning antaks ruumi noorte endi ilukirjanduslikele ning kunstilistele katsetustele. „Kevadiku“ levitamisel ja tellimuste hankimisel kasutada eriti kirjavahetajate-liikmete kaasabi.

Eri väljaandena kirjastada liikmeraamat ja J. Tork'i „Karakter“ — äratõmme „Kevadiku“ 1934. aastakäigust.

5) Karskusveendumise süvendamiseks propageerida senisest enam karskuseksamite sooritamist.

6) Vahekorra tihendamiseks keskkoha ja organisatsioonide vahel anda Liidu juhatuse poolt võimalikult sagedasti kohapäälsele orgele informatsiooni keskkoha tööst ja algatusist (bületääni ja häälekandja kaudu) ja nõuda kohtadelt organisatsioonide töö aruandeid ja arhiivseksemplare paljundet väljaandest.

7) Üldiste ettevõtetenä korraldada: 1) VIII noorsoo karskuskongress 28.—30. detsembril 1934; 2) VII noorsoo suvipäevad 1935. a. suvel; 3) V üleriiklik kõnevõistlus; 4) üleriiklik kirjandi- ja novellivõistlus; 5) II kirjavahetajate liikmete konverents, kus võiks päevakorras olla küsimused, kuidas saaksid kirjavahetajate-liikmed abistada Liitu: a) organiseerimisel, b) instrueerimisel ja c) majandusliku omaabi alal; 6) VII noorsootegelaste kursuse ettevalmistamine.

8) Majandusliku omaabi alal: 1) teostada 1935. a. kevadsemestril rahaline korjandus lehtedega; 2) senisest rohkem hankida toetajaid liikmeid.

9) Büroo püüda säilitada võimalikult endise töövõimega niipalju kui majanduslik olukord vähegi lubab.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr.-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{4}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 140 s., üksiknr. 15 s.

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: dr. phil. Alfred Koort. Tegevtoimetaja: Friedrich Olup. Toimetuse liikmed: Johannes Feldmann, Otto Ibius, Eduard Kubjas, Helgi Puusepp, Õie Sõster (toimetuse sekretär).

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t. 18—2, postk. 86, telefon 404.

Toimetuse esindajad kohtadelt: Erika Ahve (Riisipere ÜENÜ osakond), Viktor Kõressaar (Prantsuse lütseum, Tallinn), Edith Lepson (II tütarl. güm., Tallinn), Ivan Ooniks (Gustav-Adolfi güm., Tallinn), Emma Rein (I tütarl. güm., Tallinn), August Viital (I algkooli juhataja, Haapsalu)
